

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ΄.

Περὶ τοῦ τῶν Λαῶν ἢ Ἐθνῶν, ἢ Πόλεων
δικαίου.

ΡΕΔ΄.

Ε' ἂν πολλοὶ λαοὶ ἢ πόλεις ὑπάρχωσι κατα τὸν αὐτὸν χρόνον, ὁ Λόγος ἀπαιτεῖ νὰ γνωρισθῆ ἐπίσης καὶ εἰς αὐτοὺς ὁ ἀπ' αὐτὸν ἐκτεθεὶς νόμος τοῦ δικαίου. Καὶ ἐπειδὴ οἱ λαοὶ ἐμποροῦν νὰ ἐκληφθῶσιν ὡς ἠθικὰ πρόσωπα (ΚΖ΄)· διὰ τοῦτο γενικῶς θεωρούμενοι, πρέπει εἰς τὰς πρὸς ἀλλήλους σχέσεις νὰ ἔχωσι τὰ αὐτὰ δίκαια καὶ καθήκοντα, τὰ ὁποῖα ἔχουσι καὶ τὰ πρόσωπα τὰ φυσικὰ, ἐφ' ὅσον ζῶσιν εἰς τὸν αἰσθητὸν τοῦτον κόσμον καὶ ἐνεργοῦσιν εἰς ἀλληλα. Τὸ δὲ συστηματικὸν ἄθροισμα τούτων τῶν δικαίων καὶ καθηκόντων ἐνομάζεται δίκαιον τῶν ἔθνῶν ἢ τῶν λαῶν ἢ τῶν πόλεων.

ΡΕΕ΄. Ἐὰν θεωρήσωμεν τὸν κοινὸν τόπον, τὸν ὁποῖον κατοικοῦν οἱ λαοὶ, ἤγουν τὴν Γῆν, καὶ τὸ σφαιρικὸν αὐτῆς σχῆμα, καὶ τὸν περιρρέοντα τὸ στερρόν αὐτῆς μέρος ὠκεανόν, βλέπομεν ὅτι ἡ φύσις αὐτῆ ἐπρόσταξε νὰ ἔχωσι πρὸς ἀλλήλους σχέσεις, καὶ ἐπομένως τοὺς ἔδωκε δίκαια καὶ καθήκοντα, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ φυλάττωσιν εἰς αὐτάς. Καὶ καθὼς τὸ δίκαιον τῶν φυσικῶν προσώπων εἶναι φυσικὸν μὲν, εἰάν προπτάζεται ἀπὸ μόνον τὸν Λόγον, προαιρετικὸν δὲ (ΙΕ΄), εἰάν προσδιορισθῆ καὶ διὰ συμφωνίας, οὕτω καὶ τῶν λαῶν τὸ δίκαιον εἶναι ἢ φυσικὸν ἢ προαιρετικόν. Τὸ δεύτερον γίνεται ἢ διὰ συνηθείας ὡς εὐλόγως ὑποτιθεμένης συνθήκης, ἢ διὰ ῥητῶς

ἐκφραζομένης. Ἐνταῦθα γίνεται λόγος μόνου περὶ τῆς πρώτης, ὡς γενικῆς βάσει ὄλων τῶν θετικῶς προσδιοριζομένων κατὰ προαίρεσιν.

ΡΞΣ'. Ἄπας λαὸς ἔχει κατὰ πρῶτον τὴν ἐξουσίαν νὰ σχηματίσῃ τὸν ἑαυτόν του εἰς πολιτικὴν τινα κοινωσίαν, ἢ πολιτείαν, καὶ οἱ αὐτῆς νὰ μορφώσῃ τρόπον τινα τὴν ἠθικὴν του προσωπότητα, ἢ γουὶν νὰ δείξῃ τὸν ἑαυτόν του ὡς ἠθικὸν πρόσωπον εἰς τὰλλα πρόσωπα, φυσικὰ ἢ ἠθικὰ, ὅσα φαίνονται εἰς τὸν αἰσθητὸν κόσμον. Διὰ τοῦτο τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἐμποροῦμεν νὰ ὀνομάσωμεν τὸ δίκαιον τῆς ἠθικῆς προσωπότητος, καὶ νὰ τὸ διατρέσωμεν, καθὼς καὶ τὸ τῆς φυσικῆς, εἰς τὸ δίκαιον τῆς προσωπικῆς ὑπάρξεως, εἰς τὸ δίκαιον τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας, καὶ εἰς τὸ δίκαιον τῆς προσωπικῆς ἰσότητος (ΝΓ'), μὲ τὰ ὅποια εἶναι ἀναγκαίως συνδεδεμένον τὸ ἀσφαλιστικὸν δίκαιον.

ΡΞΖ'. Τὸ πρῶτον δίκαιον ἀπαιτεῖ νὰ ὑπάρχῃ ἀνεξάρτητος ὁ λαὸς, καθὼς εἶναι ἀνεξάρτητον καὶ πᾶν φυσικὸν πρόσωπον· οἷα νὰ εἶναι δὲ εἷς λαὸς, πρέπει νὰ ἔχουν συγγένειαν πρὸς ἄλληλα τὰ φυσικὰ πρόσωπα κατὰ γλώσσαν, κατὰ ἠθῆτινα, καὶ κατὰ τὸν κοινὸν τῆς διοικήσεως τόπον· ὁ λαὸς τότε ὀνομάζεται ἔθνος· εἶναι λοιπὸν φανερὸν ἐκ τούτου ὅτι πᾶν ἔθνος πρέπει νὰ εἶναι εἷς λαός· εἰάν δὲ εἷς λαὸς περιέχει διάφορα ἔθνη, καθὲν ἔθνος ἔχει δίκαιον νὰ γείνη λαός. Τούτου τεθέντος, τὸ πρῶτον δίκαιον ἀπαιτεῖ νὰ ἔχῃ ὁ λαὸς ὀνομασμένην ἐπικράτειαν (ΡΚΣ')· αὕτη εἶναι ἡ φυσικὴ βᾶσις τῆς ὑπάρξεώς του· τὸ δεύτερον, νὰ διατάξῃ καὶ νὰ διαμερίσῃ τὴν ἐπικράτειαν ταύτην, ὅπως θέλει. Τὸ τρίτον, νὰ ἔχῃ πολιτείαν ἰδικήν του καὶ νόμους, εἰς τοὺς ὁποίους νὰ μὴ ἀνακατόνεται λαὸς ἄλλος. Τὸ δὲ τελευταῖον, ὅταν λαὸς ἄλλος ζητῇ ἢ νὰ οἰκαιοποιηθῇ μέ-

πληρεξούσιοι πρέσβεις εἰς τὸ νὰ πραγματευθῶσι περὶ συνθηκῶν καὶ συμμαχιῶν, πρέπει νὰ θεωρῶνται ἰερά καὶ ἄδικτα ὡς πρὸς τὴν ζωὴν, τὴν ἐλευθερίαν, καὶ τὰ κτήματά των· διότι οὗτοι εἶναι ἐπίτροποι τῶν ἀποστελλόντων αὐτοὺς Ἡγεμόνων, οἵτινες ἔχουν τὸ δίκαιον νὰ πραγματεύωνται μὲ τοὺς ἔξω (ΡΜΘ'). καὶ ἡ κατὰ τοῦ πρέσβειος ἀδικία, ἀναφέρεται κατὰ τοῦ Ἡγεμόνος, ἡγουν καθ' ὅλου τοῦ λαοῦ· οὐδ' ἠθέλαν γίνεσθαι συνδιαλέξεις καὶ συμβιβασμοὶ μεταξὺ τῶν ἐθνῶν, εἰάν οἱ πρέσβεις δὲν ἐθεωροῦντο ἰεροὶ καὶ ἄδικτοι.

ΡΟΑ. Ὅλον ὅτι οἱ πρέσβεις ἐμποροῦν κατὰ τὸν ἐξωτερικὸν χαρακτήρα νὰ εἶναι διάφοροι, καὶ νὰ ἔχουν διάφορα ἔνόματα συνηθισμένα εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν τῆς πολιτείας γλιῶσσαν (Ambassadeur, Envoyé, Chargé d' affaires κτλ.), ἐσωτερικῶς ὅμως θεωρούμενοι εἶναι ὅλοι ἴσοι, καθὼς εἶναι ἴσαι καὶ ὅλαι αἱ πόλεις (ΡΕΣ'). Καὶ εἶναι ὅχι μόνον αὐτοὶ ἄδικτοι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀκόλουθοί των, λέγω σύμβουλοι, μυστικοὶ, γραμματεῖς. Τὸ νὰ φυλακίζονται οἱ πρέσβεις, ἐνῶ κηρύττεται πόλεμος, εἶναι τὸ αὐτὸ ὡς νὰ φυλακίζονται ὁ Ἡγεμὼν αὐτός, χωρὶς νὰ νικηθῆ καὶ νὰ πιασθῆ αἰχμάλωτος· ἐπιστολαὶ τοῦ νὰ ἀνοίγωνται, καὶ ἄλλαι φανεραὶ ἢ μυστικαὶ βίαιε κατὰ τῆς πρεσβείας εἶναι προφανεῖς παραβάσεις τοῦ τῶν λαῶν δικαίου.

ΡΟΒ'. Αἰ διὰ τῶν πρέσβειων συνθηκαὶ δὲν ἐμποροῦν νὰ γείνωσι χωρὶς συγκατάθεσιν καὶ τῶν δύο συμφωνουσιῶν πόλειων, καθὼς οὐδ' αἰ μεταξὺ δύο συμφωνούντων προσώπων (ΥΗ', Ρ'). Δὲν ἐμποροῦν δὲ νὰ ἔχωσι τὸ κῆρος πρὶν ἐπιβεβανωθῶσιν ἀπὸ τοὺς συμφωνούντας Ἡγεμόνας, ἐπειδὴ εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπερέβη ὁ πρέσβυς τὰ ὅρια τῆς πληρεξουσιότητός του, καὶ νὰ ἔστερξέ τι πλέον παρ' ὅπου ἠθέλεν ὁ ἀποστείλας αὐτόν. Δὲν εἶ-

ναι λοιπὸν φιλή διατύπωσις συνθηθείας αἱ ἀπὸ τοῦς τῶν ἐθνῶν Ἡγεμόνας ἐπιβεβαιώσεις τῶν συνθηκῶν. Εἶναι δὲ πάντῃ περιτταὶ, εἴαν κάμνωσι τὴν συνθήκην ἀμέσως αὐτοὶ οἱ Ἡγεμόνες.

ΡΟΓ'. Ἐπειδὴ οἱ λαοὶ εἶναι πόλεις ἀνεξάρτητοι ἀπ' ἀλλήλων καὶ ζῶσι εἰς κατάστασιν ἀνάλογον τῆς φυσικῆς καταστάσεως μερικῶν ἢ φυσικῶν προσώπων, καὶ ἐπομένως δὲν γνωρίζουσι κανένα ἀνώτερόντων κριτὴν, καὶ ὁμως ἐμποροῦν νᾶ ἔχουσι διαφοροὺς γνώμας περὶ τῶν ἀμοιβαίων δικαίων καὶ καθηκόντων· διὰ τοῦτο δὴ τινὰ μέσα ὑπάρχουσι διακρίσεως τῶν διαφορῶν τῶν, ὁ εἰρηνικὸς ἐξισασμὸς, ἢ ἡ βία τῶν ὤπλων, ἢ γουν ὁ πόλεμος. Συγχωρεῖ δὲ τὸ δεύτερον τότε μόνον ὁ Λόγος, ὅταν γείνη μάταιος ἀπόπειρα τοῦ πρώτου· καὶ κηρυχθῆ ὁ πόλεμος με ὕλην τὴν ἀπαιτούμενην διατύπωσιν. Ἐὰν δὲ τὸ ἓν μέρος φεβερισθῆ ἢ καὶ κτυπηθῆ χωρὶς κήρυξιν πολέμου ὑπὸ τοῦ ἄλλου· τότε δὲν μένει ἄλλο μέσον ἀμύνης εἰς τὸ πολεμοῦμενον, εἰμὴ εὐθὺς νὰ ἀντισταθῆ με τὰ ὄπλα.

ΡΟΔ'. Ἀμύνης λοιπὸν πόλεμος συγχωρεῖται μόνον ἀπὸ τὸν Λόγον, ἀπορρίπτεται δὲ καὶ ἀποδοκιμάζεται ὁ τῆς προσβολῆς· διότι οὗτος σκοπὸν ἔχων διαρπαγὴν ἄλλου λαοῦ, ἢ καταπόρθησιν ξένης ἐπικρατείας, καὶ ἐπομένως ὀλεθρὸν ἠθικοῦ προσώπου, δὲν εἶναι κυρίως ἄλλοτι, εἰμὴ πολιτικὸς φόνος· ἀλλ' ἐπειδὴ πόλεμος, ὅς τις πολιτικῶς εἶναι ἄμυνα, στρατιωτικῶς ἐκτελεῖται καὶ δι' ἀμύνης καὶ διὰ προσβολῆς, καὶ αἱ διὰ προσβολῆς μάχαι κρίνονται πολλάκις στρατηγικῶς ὠφελιμώτεραι παρὰ αἱ ἀμύνης· διὰ τοῦτο εἶναι συγχωρημένου νὰ ἐκτελεθῆ ἡ ἄμυνα εἰς εἶδος προσβολῆς. Εἶναι δὲ συγχωρημένη ἢ προσβολή, καὶ ὅταν ὁ ἐχθρὸς ἀπεφάσισε νὰ προσβάλη αὐτός· διότι δὲν ἀρχίζει τὸν πόλεμον, ὅς τις πρῶτος ρίψη τὸ κανόνιον, ἀλλ' ὅς τις πρῶτος ἀπεφάσισε νὰ τὸ ρίψη. Διὰ τοῦτο πολλάκις

εἰς τὴν πείραν μένει ἀμφίβουλον Τίς ἀπὸ τὰς πολεμοφόρους δυνάμεις ἔκαμε τὴν προσβολὴν, καὶ Τίς τὴν ἀμυναν, καὶ μάλιστα εἰν ἀπὸ πολλῆς διεφέροντο πρὸς ἀλλήλας, καὶ δὲν γίνονταν νὰ ἐξισασθῶσιν εἰρηνικῶς.

ΡΟΕ΄. Ἐάν λαὸς ἀδικῆσῃ ἄλλον, καὶ δὲν θέλῃ νὰ πληρῶσῃ τὴν ἀδικίαν· ἔχει τὴν ἐξουσίαν ὁ ἀδικηθεὶς νὰ λύβῃ τὴν ἰκανοποίησιν· διότι ἀπὸ κένενα λαὸν δὲν αἰτεῖ ὁ Λόγος νὰ ὑποφέρῃ τὴν ἀδικίαν. Ἐάν λοιπὸν κατ' ἄλλον τρόπον δὲν ἐμπορέσῃ ν' ἀπολάβῃ τὸ εἰκαίόν του, μέσον ἄλλο ἐπιτυχίως τούτου δὲν τὸ μένει εἰ μὴ ὁ πόλεμος· ὁ πόλεμος οὗτος ὀνομάζεται μὲν ἀνταμειπτικός ἢ ἐκδικητικός, εἶναι δὲ κυρίως ἀσφαλιστικός καὶ ἀμυντικός, εἰν καὶ ἐκτελεῖται μὲ τρέπου προσβολῆς, ἐπειδὴ δὲ αὐτοῦ σκοπὸν ἄλλον δὲν ἔχει ὁ πολεμῶν, εἰμὴ νὰ ἀσφαλίσῃ τὸν ἑαυτὸν του ἀπὸ τὰς ἐπανελημμένας ἀδικίας. Ἀλλ' εἰν ὁ ἀδικὸς ἐκεῖνος λαὸς, μ' ὄλους τοὺς πολέμους καὶ τὰς συνθήκας, δὲν θέλῃ νὰ ὑποταχθῇ εἰς εἰκαίαν σχέσιν καὶ συμβιβασμὸν πρὸς τοὺς ἄλλους λαοὺς, δὲν μένει εἰς αὐτοὺς ἄλλο ἀσφαλιστικὸν μέσον, εἰμὴ νὰ ἀφαιρέσωσιν ὀλοκλήρως τὴν ὕπαρξιν τοιοῦτου λαοῦ, ἢ γου νὰ κάμωσι κατ' αὐτοῦ ἐξολοθρευτικὸν πόλεμον.

ΡΟΣ΄. Ἐπειδὴ, ἐνῶ ἐπικρατεῖ ὁ πόλεμος, θεωροῦνται γενικῶς οἱ πολεμοῦντες λαοὶ ὡς ἀδικοῦντες καὶ ἀδικούμενοι· διὰ τοῦτο καὶ τὰ ἀναγκαστικά μέσα, ὅσα μεταχειρίζονται εἰς αὐτὸν, πρέπει νὰ διευθύνωνται εἰς τὸν λαὸν ὡς κοινωνικὸν ὅλον, καὶ ὄχι εἰς τὰ μερικὰ πρόσωπα, καθὸ τοιαῦτα· καὶ πάλιν τὰ μερικὰ πρόσωπα, καθὸ τοιαῦτα, δὲν ἔχου κἀμμίαν ἐξουσίαν νὰ κάμωσι κένεν ἐχθρικὸν κίνημα. Διὰ τοῦτο αἱ ἐχθρῖναι ἐργασίαι γίνονται εἰς τὸν πόλεμον κατὰ προσταγὴν τοῦ πολιτικοῦ κράτους ἀπ' ἐκεῖνους καὶ κατ' ἐκείνων, οἱ τινες ὑπη-

ρετροῦν τὴν πόλιν ὡς ὄπλοφόρα ὄργανα. Διότι ἡ γνώμη, ὅτι εἰς καιρὸν πολέμου παύει πᾶσα δίκαια σχέσις μεταξὺ τῶν πολεμοῦντων λαῶν, καὶ ἐπομένως εἶναι συγχωρημένα εἰς πάντας τὰ πάντα (ἦγουν φόνος, ἄρπαγή, ἀνδραποδισμὸς, λεηλασία κτ.) ἐμπορεῖ μόνον ἀπὸ τῆν βαρβαρότητα νὰ ἐκτελεῖται καὶ ν' ἀθωώνεται.

ΡΟΖ'. Ἀπὸ τὸ ἄοπλον μέρος τοῦ πολεμοῦντος λαοῦ ἐμπορεῖ ὁ ἐχθρὸς, εἰάν νικᾷ, νὰ ζητῇ κατοικίαν, τροφήν, φορέματα, ἢ ἀντὶ τούτων ἀργύριον. παρεκτός δὲ τούτων δὲν τοῦ εἶναι συγχωρημένη καμμία ἄλλη βία. πρὸς ἀποφυγὴν τῆς βίας, πρέπει τὰ αἰτήματα νὰ γίνωνται κανονικῶς καὶ πεφεισμένως, καὶ ἐπομένως νὰ μὴ ἀφίνωνται εἰς τὴν προαίρεσιν καθενὸς στρατιώτου. Τῶν τῆς πόλεως ἢ τοῦ λαοῦ κτημάτων ἐμπορεῖ νὰ λῶβῃ ὁ ἐχθρὸς μέρος, τὸ ὅποσον ἐμπορεῖ νὰ ἐκτιμηθῇ με εὐλογοφανῆ καὶ δίκαιαν τιμὴν, καὶ νὰ ἐκληφθῇ ἰὸς μέτου διατροφῆς τοῦ στρατοῦ, ἦγουν δημόσιον ἀργύριον, ὄπλα καὶ σκεύη κείμενα εἰς κοινὰς ἀποθήκας, πολεμικὰς ὕλας κτλ.

ΡΟΗ'. Ὁ κατὰ τοῦ ὀπλισμένου μέρους πόλεμος πρέπει νὰ γίνεταί φανερός. διὰ τοῦτο εἶναι ἀσυγχώρητος ἅπια δόλιος φόνος, καὶ ἐπομένως ἡ χρῆσις τῶν δηλητηρίων φαρμάκων εἰς τὰς τροφὰς τῶν πολεμίων. ὁ πληγωμένος ἢ αἰχμαλωτισμένος δὲν εἶναι συγχωρημένον νὰ σκοτώνεται. διότι σκοπὸς τοῦ πολέμου ἐδῶ εἶναι νὰ κάμῃ ἀδύνατον τὸν ἐχθρὸν εἰς ἀντίστασιν. ἐπειδὴ δὲ διὰ τῆς πληγῆς καὶ τῆς αἰχμαλωσίας γίνονται ἀδύνατοι νὰ ἀντισταθοῦν εἰς τὸ ἐξῆς. διὰ τοῦτο ὁ φόνος τῶν εἶναι βαρβαρότητος ἀποτέλεσμα. Τὸ δὲ νὰ ὀπλίζουν τοὺς αἰχμαλώτους κατὰ τῆς πατρίδος τῶν εἶναι κατὰ πάντα ἀδίκον καὶ ἀπένθρωπον. Ἐν γένει δὲ πρέπει οἱ πολεμοῦντες ν' ἀποφεύγουν

πᾶν αἰσχρὸν καὶ τῆς ἀνθρώπιότητος ἀτιμαστικὸν μέσου νίκης, διὰ τὰ κάμνουν πόλεμον διάφορον παρὰ τὴν τῶν θηρίων πάλην.

ΡΟΘ'. Οἱ δὲ μὴ πολεμοῦντες λαοὶ ἔχουν τὸ δίκαιον τῆς οὐδετερότητος, εἰάν δὲν ἔχουν συμμαχίαν μὲ κάμμιαν ἀπὸ τὰς πολεμοφόρους δυνάμεις (**ΡΟ'**). Ἄλλ' ἢ οὐδετέρα δύνάμεις, διὰ τὰ κάμη σεβαστὴν τὴν οὐδετερότητα τῆς, χρεωστεῖ ἐξαιρέτως τὰ ἐφεξῆς δύο· α') τὰ μὴ συγχωρήσῃ εἰσοδῶν εἰς κάμμιαν δύναμιν διὰ τῆς ἐπικρατείας τῆς· β') τὰ μὴ δώσῃ εἰς κάμμιαν πολεμικὰ ὄργανα. Ἐχει δὲ δίκαιον τὰ ἐμπορεύεται μὲ τὰς πολεμούσας δυνάμεις πᾶν εἶδος, παρεκτὸς τῶν πολεμικῶν φορτίων, λέγω ὄπλα, σίδηρον, πύριον κόνιν. Ἀμφίβολον εἶναι περὶ τῶν τροφῶν, τὰς ὁποίας ἐμποροῦν τὰ μεταχειρισθῶσι καὶ οἱ εἰρηνικοὶ καὶ οἱ στρατιῶται. Ἀμφίβολον εἶναι ἐπίσης εἰς τοὺς θαλασσίους πολέμους μέχρι τίνος ἐμπορεῖ τὰ ἐκταθῆ ἢ πολιορκία, κατὰ τὴν ὁποίαν δὲν συγχωρεῖται κανὲν οὐδέτερον κάραβιον τὰ πλησιάσῃ εἰς τοὺς πολιορκουμένους λιμένας.

ΡΠ'. Καθὼς πρέπει τὰ τηρῆται ἀπαραβάτως πᾶσα συνθήκη γινομένη εἰς καιρὸν πολέμου, οὕτω καὶ ἡ συνθήκη τῆς εἰρήνης, εἰάν ἔχη τὰ γενικῶς ἀπαιτούμενα εἰς κύρωσιν (**ΥΗ'**, **Ρ'**). Εἰς καιρὸν πολέμου ἐμποροῦν τὰ γείνουν συνθήκαι ἀνακωχῆς, παραδόσεως τόπων ἢ στρατιωτῶν, ἀλλαγῆς αἰχμαλώτων· τὰ τοιαῦτα ὅτι εἶναι ἱερά καὶ ἀπαραβάτα, λόγος δὲν χρειάζεται· διότι τίς ἠδύνατο τὰ κάμη συνθήκην μὲ ἐχθρὸν, ὅς τις δὲν φυλάττει συνθήκην; Διὰ τὰ εἶναι βεβαία ἡ τῆς εἰρήνης συνθήκη, ἀπαιτεῖται πρῶτον κοινὴ θέλησις καὶ συγκατάθεσις τῶν εἰρηνευόντων· ἐλλείπει δὲ αὕτη, ὅταν τὸ ἓν μέρος προσβάλλον κατὰ τοῦ ἑτέρου τὸ βιάζῃ τὰ κάμη ὑποσχέσεις (**ΥΘ' δ'**, **ΡΟΓ'**). Ἄλλ' εἰάν καὶ τὰ δύο μέρη διάφερθεντα πρότερον περὶ τῶν σχέσεών των ἠθέλησαν τὰ διακριθῶσι διὰ πολέμου,

ἡ βία δὲν εἶναι ἄδικος, ἐπειδὴ καὶ τὰ δύο μέρη ἠθέλησαν τὴν βίαν κριτῆν των· δεύτερον ἀπαιτεῖται νὰ μὴ ἀντιφέρεται ἡ συνθήκη εἰς τὸ ἠθικὸν πρόσωπον τοῦ λαοῦ, τὸ ὁποῖον εἶναι ἐναντίον τῶν ἀναπαλλοτριωτῶν του δικαίων. Ἐὰν δὲ συμβῆτι τοιοῦτον, ὁ λαὸς θεωρεῖ τὴν συνθήκην προσωρινὴν βίαν, τὴν ὁποῖαν καιροφυλακτεῖ νὰ ἀποβάλη.

ΡΠΛ'. Ἐπειδὴ διὰ τοῦ πολέμου καθίσταται κατὰ πάντα ἀβέβαιον τὸ δίκαιον τῶν λαῶν, οὐδὲ κρίνεται ἐντελῶς διὰ νίκης ἢ περὶ τῶν δικαίων λογομαχία· διὰ τοῦτο ὁ Λόγος θέλει, ὅτι ποτὲ τοιαῦται λογομαχίαι δὲν διακρίνονται διὰ τῶν ὀπλων, ὥστε νὰ βασιλεύσῃ εἰρήνη καθολικὴ μεταξὺ τῶν λαῶν. Αὕτη ἡ εἰρήνη, ἣτις εἶναι τὸ ἔθανικὸν τῆς κατὰ πάντα δικαίας καταστάσεως τῶν λαῶν, ποτὲ δὲν ἐμπορεῖ νὰ κατορθωθῇ οὔτε διὰ παγκοσμίου μοναρχίας, οὔτε διὰ πολιτικῆς ἰσορροπίας, οὔτε διὰ γενικῆς τῶν λαῶν συμμαχίας, ἀλλ' ἐμπορεῖ νὰ γείνη κατὰ μικρὸν προσέγγις εἰς αὐτὴν διὰ τῆς προαγομένης βελτιώσεως τῆς φυσικῆς καὶ πολιτικῆς καὶ ἠθικῆς τῶν λαῶν καταστάσεως.

ΡΠΒ'. Παγκόσμιος μοναρχία νὰ φέρῃ καθολικὴν εἰρήνην, ἔπρεπε νὰ εἶναι μονάρχης αὐτὸς ὁ Θεὸς ἐπὶ τῆς Γῆς, ὥστε νὰ δυνηθῇ νὰ συμβιβάσῃ τῶν ἐκ διαμέτρου ἀντικείμενα στοιχεῖα γλωσσῶν, ἠθῶν, θρησκευτῶν, προλήψεων, παθῶν, τὰ ὁποῖα ἐνυπάρχουσιν εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Γῆς· ἄνθρωπος δὲ οὐδὲ τὴν Γῆν ὅλην νὰ κυριεύσῃ δύναται, οὐδὲ νὰ συμβιβάσῃ τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ πρὸς τούτοις εἶναι προσωρινὸν καὶ φθαρτὸν φαινόμενον· πολλοὶ δὲ βασιλεῖς, καὶ εἰς τὴν φυλάττωσιν εἰρήνην εἰς τοὺς κατοίκους τῆς ἐπικρατείας των, πολεμοῦνται μ' ἄλλων τοῦτο ὑπ' ἀλλήλων, εἰς τὸν δὲν τοὺς ἐμποδίζουσιν ἄλλα αἰτία.

ΡΠΓ'. Ἡ δὲ πολιτικὴ ἰσορροπία εἶναι σύνδεσμος πολλῶν

πόλεων, ἀπὸ τὰς ὁποίας καμμία δὲν δύναται νὰ βλάψῃ τὰ δίκαια τῆς ἄλλης χωρὶς νὰ κακοπαθήσῃ ἀπὸ τὰς ἄλλας· οὐδὲ καὶ αὕτη ἐγέννησε πολλάκις πλεονεξία παρά ἐμπόδισε τοὺς πολέμους· καὶ προσπαθοῦντες οἱ λαοὶ νὰ φυλάξωσιν ἰσότητιαν ἐπὶ προξένησαν πολλάκις παγκύσμιον σχεδὸν δεσποτείαν· ἐκ δὲ συμμαχίῃσι πολλοὶ λαοὶ διὰ ῥητῶν συνθηκῶν νὰ φυλάττωσιν ἀντιβαίνοντες τὰ δίκαιά τῶν, πρέπει νὰ ἔχωσι γενικόν τι συνέθριον, Ἀμφικτυονικὸν τρόπον τινα, τὸ ὁποῖον διατρίβον πάντοτε εἰς θεωρημένον τινα τόπον νὰ θεωρῆ καὶ νὰ ἀνακρίνη τὰς παρεμπιπτούσας διαφοράς τινος· ἀλλ' ἐὰν ἡ ἰσχυροτέρα δύναμις λάβῃ τὰ δίκαιον νὰ κρίνῃ τὰς ἄλλας, χάνεται ἡ ἀνεξαρτησία τῶν ἄλλων, καὶ ἰδοὺ πάλιν πόλεμος.

ΡΗΔ'. Διὰ νὰ φυλαχθῇ λοιπὸν ὁπωσοῦν εἰρήνη, ἀνάγκη εἶναι νὰ ὑποτεθῶσι τὰ εἰρημένα (ΡΗΔ'), ἢ γουν βελτίωσις τῆς φυσικῆς καὶ τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς ἠθικῆς τῶν λαῶν καταστάσεως, ἐκ τῶν ὁποίων θεωροῦμεν καθὲν χωριστά.

α'. Φυσικῶς ἅπασ λαός, διὰ νὰ εἶναι εἰρηνικός, πρέπει νὰ ἔχῃ τὰ ἀναγκαῖα πρὸς ζωάρκειάν του· διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἔχῃ ἐπικράσειαν γῆς ἱκανὴν διὰ νὰ τὸν τρέφῃ· ἀλλὰ ποῖα εἶναι τὰ φυσικὰ τῆς Γῆς ὅρια παντός λαοῦ; Θάλασσαι, λίμναι, ποταμοὶ, ὄρη χωρίζουν φυσικῶς πολλοὺς λαούς· ἀλλὰ πολλοῦ δυσκόλως εὐρίσκεται καὶ τούτων ἡ ὀριστικὴ γραμμὴ· καὶ ἐντεῦθεν ἐμποροῦν νὰ γεννηθῶσι λογομαχίαι περὶ ὁρίων. Πρέπει λοιπὸν νὰ προσδιορισθῶσι διὰ θετικῆς συμφωνίας· διὰ τοῦτο λοιπὸν

β'. Πολιτικῶς πρέπει νὰ καθυποβληθῇ βῆσις, ὥστε καὶ ἐν ἔθνος νὰ μὴ δύναται οὔτε νὰ κληρονομήσῃ· οὔτε ν' ἀγοράσῃ, οὔτε νὰ χρίσῃ, οὔτε ν' ἀρπάσῃ μέρος ἐπικρατείας τοῦ ἄλλου. Καὶ διὰ νὰ μὴ γίνῃται καμμία κατάχρησις ταύτης τῆς

βάρους πρέπει ὅλα τὰ ἔθνη νὰ ἔχωσι σύγκρατον πολιτείαν κοινὴν ἐμποδίζοντες τὸν θείοντα νὰ κάμη κατάχρησιν. Ἄλλ' ὅλα ταῦτα δὲν διατηροῦν τὴν εὐρήνην, εἰν οἱ λαοὶ δὲν εἶναι

γ'. Ἡθικῶς βελτιωμένοι· διότι, εἰν καὶ αἰσχέταις καὶ ὅλη ἡ πολιτικὴ τῶν λαῶν διαγωγὴ ὑποτάσσονται κατὰ πολλὰ εἰς τὴν ἐπιρροίαν τῆς φυσικῆς ἀνάγκης, μ' ὅλου τοῦτο γενικῶς ἔχει μεγάλην εἰς τοῦτο δύναμιν καὶ ἡ ἐλευθερία καὶ τὰ εὐγενέστερα ἢ ἀγενέστερα φρονήματ' ἑκ τῶν· καὶ διὰ τοῦτο τράττει ἀτοπον καὶ ἀλογον ἔργον ἡ Πολιτικὴ, εἰν θέλῃ νὰ διατάσῃ τὰ πάντα διὰ μηχανικῶν κινητηρίων, χωρὶς νὰ μεταχειρίζεται καὶ τὴν βοήθειαν τῆς Ἡθικῆς. Ἐάν λοιπὸν μέλλουν οἱ λαοὶ νὰ ζῶσιν εἰρηνικώτεροι παρὰ ἕως τῶρα, πρέπει νὰ ἀναλάβωσιν ὀλιγώτερον ἐγωϊστικὰ φρονήματα· πρέπει ν' ἀκολουθῶσι τὰ ἐμπορικὰ συναλλάγματα τῶν μὲ ἐλευθεριωτέρας ἀρχῆς· πρέπει νὰ γείνωσι κατ' ὀλίγον πλέον ἀνεξίθρηστοι παρ' ὅσον εἶναι· ἐπειδὴ κατ' ἄλλον τρόπον ὁ φθόνος, ἡ πλεονεξία, καὶ τὸ θρησκευτικὸν μῖσος ἐμποροῦν νὰ ἀνάπτωσι πάντα στιγμήν τὴν τρομερὰν ὄχθα τοῦ πολέμου.

ΡΠΕ'. Ἄπας πολίτης μιᾶς πόλεως ἔχει τὸ δίκαιον νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν ἐπικράτειαν ἄλλης, ἥτις εἰρηνεύει μὲ τὴν ἰδικήν του, καὶ νὰ κάμη συναλλάγματα μὲ τοὺς ἐγκατοίκους, εἰν δὲν ἔχη κακοὺς σκοποὺς ἢ κατὰ τῆς πόλεως, ἢ κατὰ τῶν πολιτῶν. Εἰς δὲ τοῦτο ὑφίστάται τὸ τῆς ξενίας δίκαιον, τὸ ὁποῖον ἐμπορεῖ νὰ ὀνομασθῇ καὶ κοσμοπολιτικὸν δίκαιον, ἐπειδὴ δι' αὐτοῦ ἐμποροῦν νὰ θεωρηθῶσιν οἱ διάφοροι διαφορῶν πόλεων πολῖται ὡς μέλη μεγάλης τινος πάσης τῆς πολιτείας περιεχούσης κοινωνίας, ἢ κοσμοπολιτικῆς κοινωνίας.

ΡΠΣ'. Τὸ κοσμοπολιτικὸν δίκαιον δὲν εἶναι χωριστὸν ἀπὸ τῆς φύσεως, ἀλλ' εἶναι μετ' αὐτοῦ ἠνωμένον· διότι κάμη

Ε. Δ. Τ. Π. ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

μία παράβασις τοῦ δικαίου οὐδὲν γίνεται, εἴαν δεχθῶμεν εἰς τὴν πόλιν μας ξένον, ὅς τις οὐδὲν ἐνοχλεῖ κανένα. Τὰ ἐμπορικά του συναλλάγματα ἐμποροῦν νὰ γίνωνται δικαίως κατὰ τὰς συνθήκας τῆς πόλεως του μὲ τὴν πόλιν μας· διὰ νὰ ἐκλείπη δὲ πᾶσα ὑποψία κακῶν σκοπῶν, πρέπει νὰ ἔχη τὸ διαβατήριον γράμμα του ἀπὸ τὴν πολιτείαν του. Ἐνοπλοι δὲ ξένοι νὰ περιφέρονται εἰς τὴν πόλιν εἶναι φανερόν, ὅτι οὐδὲν πρέπει νὰ τοὺς συγχωρῆται· αἱ δὲ ἄλλαι ἀκριβολογίαι καὶ στενοχωρίαι τῶν ξένων εἶναι ἀτακοὶ καὶ ἀδικοὶ. Ἄλλ' εἴαν οἱ ξένοι ὑπάγωσιν εἰς ἄλλους τόπους διὰ νὰ καταπατήσωσι τὰ δίκαιά των, πρέπει νὰ ἀπεβάλλωνται ὡς ἄνθρωποι κακοῦργοι καὶ κλέπται.

Σημείωσις. Εἰς τῆς ξενίας τὸ δίκαιον ἀνήκει καὶ τὸ δίκαιον τῆς ἐλευθέρους θαλασσοπλοΐας· διότι ἡ θάλασσα εἶναι ἀπὸ τὴν φύσιν αὐτὴν τρόπον τινα προσδιορισμένη μέσον συναλλαγματικῆς τῶν λαῶν ἐνώσεως· οὐδὲν εἶναι ἐπικράτεια περιορισμένη καὶ περιφραγμένη, ἐπειδὴ κανεὶς οὐδὲν δύναται νὰ κατοικήσῃ ἐπάνωτης· μόνον λίμναι καὶ ποταμοὶ περιεχόμενοι εἰς ἐπικρατείαν τινα εἶναι κτήματα ἰδιότητος - καὶ εἴαν εἶναι ὄρια οὐκ ἢ τριῶν ἐπικρατειῶν, ἐμπορεῖ πᾶσα μία νὰ καρπώνεται τὴν ἐξ αὐτῶν ὠφέλειαν, ἂν διὰ συνθήκης ἰδιαιτέρας οὐδὲν ἀνήκη ἀποκλειστικῶς εἰς μίαν μόνον· ἡ δὲ θάλασσα εἶναι ἐλευθέρη, παρεκτὸς τῶν λιμένων, οἵτινες εἶναι κτήματα ἐπικρατειῶν. Ἡ μεγάλη θαλασσινὴ δύναμις (ὅποια εἶναι τῶν Ἄγγλων) οὐδὲν ἐμπορεῖ νὰ δώσῃ εἰς τὸν λαὸν θαλασσοκρατίαν. Εἴαν συμβῇ δυστυχία εἰς ταξειδεῖον καράβιον, εἶναι συγχωρημένον ν' ἀράξῃ εἰς ξένην γῆν, καὶ νὰ θεραπεύσῃ τὸ κακόν, ἢ γοῦν νὰ ἐπισκευάσῃ μέρη χαλασμένα τοῦ καραβίου, ἢ ν' ἀγοράσῃ τροφάς· εἴαν δὲ ναυαγήσῃ εἰς ξένην γῆν, οὐδὲν πρέπει νὰ πειραχθῇ τίποτε ἀπὸ τὰ περισωζόμενα μέρη τῆς ναυαγίας, οὐδ' οἱ καταλειπόμενοι ζῶντες ἄνθρωποι· ὁ τύπος ἔχει τὴν ἐξουσίαν νὰ οἰκειοποιηθῇ ὅσα αὐτέματος ἐκβράζει ἐξωτὴ θάλασσα, ὡς κτήματα ἀδέσποτα, καὶ ὑπὸ παντὸς τοῦ πρώτου τυχεύτος οὐνάμενα νὰ κυριευθῶσιν.

